

svjedoka vjere: Andriju Majića, Mitra Papca, Petra Pajića, Ilija Rezu, Božu Laštru, Matu Nuića, Milivoja Čekadu, Branka Župančića. Ne znam zašto je izostavio pjesnike Izidora Poljaka, Dragana Dujmušića; književnike: Ambrozija Benkovića, Antuna Buljana te pastora Iliju Violinija, ubijenog »in odium fidei«?

Među profesorima nije bilo Loisyja, među studentima Renana, ali je bilo mnogo mučenika i ispovjedalaca. Od 365 svećenika zaređenih u prvom razdoblju bogoslovije – izuzimajući one što su prije prirodno umrli – pedesetak ih je u Drugom svjetskom ratu i retorziji izgubilo živote, većina s mučeničkom palmom. Gotovo svi su svjedočili katoličku vjeru u stravičnim gulazima i kazamatima, ostajući vjerni Crkvi i zvanju. Sve u svemu, očigledno je da su Vrhbosanskoj bogosloviji vladali: visoka teologija i čvrst moral.

Da je tako i sada, potvrđuju urednici zbornika, kad pišu: »...kao što su nekada Izraelci u progonstvu babilonskom čekali da se vrate, tako i Vrhbosanska visoka teološka škola na Jadranskom moru radi i čeka da se što prije vrati u Bosnu i Hercegovinu – staru hrvatsku Vrhbosnu. No, čekajući ne dangubi nego odgaja nove misionare za buduća vremena kakva god nam Gospodar povijesti namijeni...«

Ivo Sečkar

Ivan FUČEK

Juraj Mulić – život i djelo

Izdavač: Filozofsko-teološki institut DI, Zagreb 1994.

Čast mi je i velika radost da mogu sudjelovati u predstavljanju knjige koju smatram doista značajnom i na kojoj od srca čestitam njezinu autoru: jer je dugogodišnjim marom istraživao građu arhivsku i knjižnu, da bi iz nje podigao lik jednoga jedinog čovje-

ka. Nije mi dano taj svoj sud potkrijepiti svima mogućim dokazalima: jer su njive što ih uzorati želi ljudska spoznaja mnoge i prostrane, a poslije svega moramo s pjesnikom ponoviti kako je znanje krhko. Stoga neka mi je dopušteno knjigu oca Ivana Fučeka o ocu Jurju Muliću promotriti očima filologa, zapravo još potanje: pogledom povjesničara hrvatskoga jezika.

Našu radost neka okrijepi jedna i ne pomuti druga istina: pisana nam baština sadrži bar jedan, i to opsežan svezak samih spisateljskih imena i knjižnih naslova, no Fučekova je knjiga rijedak primjerak monografije o kojemu dopreporodnome hrvatskom piscu. A njemu je ustrajno budni zapisivač zbivanja, »virostovnik skoznajući« Adam Boltižar Jrčelić ovako riječima oslikao posljednje ovozemaljsko magnuće: »Poštovani otac Mulić, isusovac, kojega svi Hrvati, Slavonci, Dalmatinci i Ugri smatraju pravim svecem, preselio se prošle noći iz ovoga zemaljskog stana u nebo... Uistinu je bio Božji čovjek i apostol.«

Kad prohujaše »plorantis Croatiae saeculo duo«, došla su dva druga stoljeća (nipošto lišena svakoga plača; jer nisu opovrgnula prije pola tisućljeća izrečenu Martinčevu tvrdnju kako »ljudi nahvao«, s osvitom varlji-ve zore, »nalegoše na jezik hrvatski«): dva stoljeća, reći valja, od Krčelićeve smrti do rođendana Fučekove knjige. A taj, drugi i dugi odsječak prikazati možemo tako i ovako.

Počnemo li s prvim modernim viđenjem cjeline hrvatske književnosti, s knjižicom *Izbor dugovanj csakovrstneh* iz godine 1821, spoznat ćemo da je već prije gotovo stoljeća i tri četvrtine ustanovljena bila plodnost Jurja Mulića, za kojeg je Tomaš Mikloušić posvjedočio da »duhovne knjige vnoge vu horvatskom jeziku je ispisal«. Kao što je znano, naši su preporoditelji za-

nemarili kajkavske pisce osim leksikografa, pa se ime Jurja Muliha, na primjer, u petnaest godišta čuvenoga književnog lista »Danica ilirska« ni jednom ne spominje. Hrvatskokajkavskim ljudima od pera pozornost će vratiti 1856. tiskana *Ilirska čitanka* trojice autora: Antuna Mažuranića, Matije Mesića i Adolfa Webera. U vidno polje međunarodne slavistike kajkavce hrvatske književnosti uvest će na njemačkom jeziku napisana Šafarikova *Povijest ilirske i hrvatske književnosti*, za koju je građa bila prikupljena oko godine 1830, ali se knjiga pojavila u Pragu tek 1865. Djelo Jurja Muliha navode se u njoj na nekoliko mjesta, ali su tome piscu posvećene ukupno dvije tiskane strane, a životopis mu se sažimlje na četiri retka. Nije naodmet spomenuti kako mu se zna dan i mjesec smrti (31. prosinca), ali ne i godina: Šafarik se koleba među 1750. i 1751, a Georgijević u novije vrijeme odbacuje 1753. i potvrđuje 1754. U Šafarikovim prostornim okvirima Juraj će Mulih trajno ostati u cijeloj hrvatskoj književnoj historiografiji (uključujući poznate preglede Vodnikov i Kombolov, pa glasovitu antologiju Dukatovu). Uzlazna crta »muhologije« ostvarit će se među godinama 1935, 1983. i ovom u kojoj smo. U tome šestodesetljetnom razmaku (u kojem nas dužina iznenađuje mnogo manje no nekim čudnim, neknjiževnim, izvanljudskim i zaumnim cezurama narušen prirodni tijek iznimnim su pojavama: rasprava Josipa Badalića od Družbe Isusove (»prvi, do tada jedini obuhvatniji znanstveni rad o Mulihi« - kao što reče pisac što ga, evo, predstavljamo); knjige *Juraj Mulih* profesorice Olge Šojat, objavljena u časopisu »Kaj«; ovaj sadašnji raskošni svezak što su nam ga pripremile ugledne ustanove, ovdašnje s rimskima: Filozofsko-teološki institut Druž-

be Isusove, Papinsko sveučilište Gregorijana, Hrvatska akademija znanosti i umjenosti. A nad svima se nama natkriljuje ona temeljna mudrost Martinčeva »zanje ne pisa sego Duh Sveti, takmo uboga ruka grešniča.«

Juraj Habelić (za kojeg je lako pokazati da je Mulihi bio književnim uzorom) sav je svoj vijek proživio u međama što ih je nametala povijesna činjenica »ostaci ostataka«. Te je uske okvire prvi Turopoljac hrvatske književnosti i prvak među našim kajkavskim piscima XVII. stoljeća cijelim svojim bićem težio pobiti. Stoga je temelje hrvatskom sveučilištu postavljao u Zagrebu, gradu koji je (iako malen) bio narodno središte, a Habeliću se u snovima pokazivao uljudbenim divom. Značajno je da svoj *Dikcionar*, prvo jezikoslovno djelo sjeverne Hrvatske, namjenjuje »na pomoć napredka u dijačkom nauku školnih mladencev horvatskoga i slovenskoga naroda,« pri čemu pridjev *slovenski* okuplja Hrvate i kajkavce.

Mulihovi se vidici bitno razlikuju. Rodio se godine 1694, pa su mu za malih nogu, dok je u rodnome turopoljskom Hrašću nadgledao očevo stado, do ušiju doprijeti mogli glasi kako je Turčin »istiran« iz »Slavonije, zemlje plemenite«. Humaniora pohađajući u Zagrebu, čuo je svakako za dalekovidna i nesretna Vitezovića (uskoka iz Srednje Europe što je, preko Senja, dospio Hrvatskoj razmaknuti mede), kojem je tiskara izgorjela i velike se misli raspršile. Za početnoga školovanja kod zagrebačkih isusovaca i nakon stupanja u Družbu Mulih će sklopiti mnoga poznanstva, pa i s Požežaninom Antunom Kanižličem. A taj će se osloniti na redovničku subraću, na prostorom podalje i mišlju bliske Dubrovčane, rodom i sklonošću: na Ignjata Đurđevića i na Ardelija Della Bellu.

Zaključujući, odvažujem se reći: Juraj Mulih u mnogim je svojim knjigama pisao *kaj i što*, ali je u »jačkima« s kraja života posvjedočio treću mogućnost hrvatske tronarječnosti. »Ah, ča odgovorim, o Ježeš ljubljeni«. Te nam spoznaje o Jurju Mulihu (koji je iskonski turopoljski kajkavac, ali također štokavac i čakavac svoje zrele dobi) dopušta poželjeti:

Neka biblioteka *Vrela i prinosi* nakon prvih četiriju svojih svezaka (od kojih dva ispunja Vaninova životna majstorija *Isusovci i hrvatski narod*, a treći zapremaju simpozijski izvješća

Isusovci u Hrvata i, napokon, najnoviji Fučekov *Juraj Mulih*) nastavi disati punim dahom. Očekujemo od nje i oko nje: na temelju ukupne arhivske građe sročene monografije o Kašiću, Mikalji, Hablediću, Sušniku, Jambrešiću, Kanižliću i ostalima; pretiske *Blage Mikaljina* i *Dizionarija Della Bellina*. A to je, podsjećam, dug istinskoj brizi što je ovome narodu okrenuti dio Družbe Isusove posvećuje u pretežni dio protekloga polutisućljeća.

Josip Vončina

UREDNIŠTVO JE PRIMILO:

SAVLE, SAVLE, ZAŠTO ME PROGONIŠ? (Dj 9,4), Ivica Relković, Hrvatski katolički zbor »MI«, Zagreb 1994.

ČLANCI I RASPRAVE IZ STARIJE HRVATSKE POVIJESTI, Benedikta Zelić-Bučan, HKD sv. Jeronima, Zagreb 1994.

TURINSKO PLATNO, Josip Marcelić, (urednici B. Medvid i J. Marcelić), »Duh i voda« Jelsa 1994.

USTANI I HODI, Dario Betancourt, (urednici B. Medvid i J. Marcelić), »Duh i voda«, Jelsa 1994.

VAZMENO OTAJSTVO, Raniero Cantalamessa, (urednici B. Medvid i J. Marcelić), »Duh i voda«, Jelsa 1994.

OTAJSTVO ISUSOVA PRIPOVIJEDANJA, Raniero Cantalamessa, (urednici B. Mevid i J. Marcelić), »Duh i voda«, Jelsa 1994.

PONORNICA SANJA, Tomislav Dorotić, HKD sv. Jeronima, Zagreb 1994.

ŽIVOT IZ SRCA (radio-meditacije) Stjepan Harjač, FTI Jordanovac 110, Zagreb 1994.

PUT K BOGU, (kršćanske vježbe na istočnjački način), Anthony de Mello DI, prijevod Ivan Cindori DI, FTI Jordanovac 110, Zagreb 1994.

UNATOČ SVEMU, Miljenko Stojić, Naša Ognjišta, Tomislavgrad 1994.

»URTLA«, časopis za religioznu kulturu, izdaju bogoslovi skopsko-prizrenske biskupije. Izlasi povremeno i to na albanskom jeziku.